

MIGRÁCIÓ MAGYARORSZÁGON KÜLÖNÖS TEKINTETTEL BIZTONSÁGPOLITIKAI SZEMPONTOKRA¹

1. Bevezetés

Nem telt el száz év és a szó jelentése alapvetően megváltozott. A XIX. század végén a madarak téli szállásra vonulását, majd tavaszi vissza-költözésüket neveztük migrációnak;² ma már ez az értelmezés csak az ornitológus szakembereknek mond valamit. A köznyelvben a migráció alatt a modern népvándorlást értjük. Azért a modern népvándorlást, mert az emberiség történelme számos nagy népvándorlást megélt már. Gondoljunk csak a magyar történelemre: mi magunk is vándorolva jutottunk el jelenlegi hazánkba, átvonultak rajtunk tatárok, törökök; befogadtunk kunokat, majd később üldözött lengyeleket, görögöket. Európában a XXI. század küszöbén a migráció kifejezés sajátos értelmet nyert:

- migrációnak nevezzük egy nemzet vagy annak egy csoportja gazdasági vagy politikai okból történő helyváltoztatását és
- migrációnak nevezzük a munkaerő-vándorlást is (az Európai Unió országain belül a munkaerő szabad vándorlásáról, míg azon kívül legális vagy illegális munkavállalásról beszélünk).

Természetesen a migráció értelmezése ennél sokrétűbb, de ezen tanulmány elsősorban az emberek határokon átnyúló vándorlásával és annak bűnügyi vonzatával foglalkozik. Ilyen megközelítésben a jogilag turistának számító vándorlók bűnözését is számításba vettük, megjelölve azon eseteket, amelyek migráns jelenséghez köthetők. Itt alapvetően a rendőrség adataira építünk (elsősorban az ORFK-éra).

2. Migráció Európában

Az európai migrációt alapvetően négy csoportra oszthatjuk:

Az Európai Unió országain belüli szabad munkaerővállalás. Az Unió egyik alapelve a munkaerő szabad vándorlása. Ez nemcsak munkavállalási, hanem szociális és társadalombiztosítási egyenlőséget is jelent. Természetesen a munkaerőpiac védelme érdekében szigorú intézkedéseket hoztak (közös vízum-politika, szigorú határőrizet stb.). Igazából tömeges munkaerő-vándorlás az Unió tagországain belül nem alakult ki, elsősorban a határ menti ingázások a jellemzőek.

¹ A tanulmány a „Határ menti regionális együttműködések mint a területfejlesztés új irányjai” című kutatás (MTA RKK NYUTI) eredményeinek összegzésével készült.

² Migratio (lat.) a. m. költözés, vándorlás. L. madárvonulás Vö. Pallas Nagy lexikona (1893-1897)

Migráció lat. a lakosság lakóhely változtatása egy országon belül v. áttelepülése egyik országból a másikba; áll. az állatok időszakos vándorlása más területre (pl. madarak költözése)... Vö. Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest 1989.

Az egyes országokba irányuló legális és illegális munkavállalás. A hatvanas, hetvenes években munkaerő kereslet alakult ki Nyugat-Európában. Ennek eredményeképpen (főleg német ajkú területeken) nagy számú munkavállalót engedtek be Jugoszláviából, Törökországból, Olaszországból. Természetesen emellett dívott az illegális foglalkoztatás is. A XX. század utolsó évtizedében megjelentek a nyugat-európai munkaerőpiacon a volt szocialista országok állampolgárai is. Ezek egy része legális munkavállalóként (meghatározott keretszámok alapján), többsége illegális munkavállalóként érkezett a fejlettebb országokba (különösen a határ menti ingázók, akik lakhelyüket nem is akarják feladni). A harminc évvel ezelőtti helyzet megváltozására utal, hogy a hagyományosan nagy tömegű külföldi munkavállalót (török, jugoszláv) foglalkoztató Németországban már nincs szükség ilyen mennyiségű migráns munkaerőre. Néhány évvel ezelőtt Németországban kampány kezdődött a török vendégmunkások hazatelepülése érdekében, melyben nagy összegű támogatást adtak a hazatérő családoknak. (Viszont a kvalifikált munkaerőre továbbra is szükségük van, pl. informatikusokra.)

A menekültek áramlása és befogadása. Az elmúlt évtizedben markánsan két táborra osztották a menekülteket: a kisebb-nagyobb csoportokban (5-50 fő) érkező gazdasági menekültek (Kelet-Európából, Távol-Keletről), akiket szinte kizárólag embercsempész bűnszervezetek szállítanak, és a nagy tömegben érkező politikai menekültek a délszláv háborúk következményeképpen.

A családegyesítés okából történő költözés. Jellemző előfordulása, hogy a korábban legálisan munkát vállaló vagy menekültként befogadott és letelepedett migránsok fogadják otthon maradt családtagjaikat.

3. A migráció és a bűnözés általában

A migrációval összefüggő bűnözés nem önmagában álló jelenség. A migráns is élni akar, és ennek során magatartását az őshazában felvett kulturális szokások, a migráció előtti életvitele, az új környezet hatásai együttesen befolyásolják. Ne feledjük el, hogy az Amerikai Egyesült Államok mai lakosságának öse többségében migránsokból állt, és ma ott működnek a nemzetiségi alapon szerveződött bűnszervezetek is (olasz, japán, kínai, ír stb.)

A migrációval kapcsolatos bűnözésről szólva természetesen most nem a századokkal korábban letelepedett migránsok magatartását vizsgáljuk, hanem a modern kor ma is zajló migrációs folyamataihoz kapcsolódó bűnözést. Ezzel összefüggésben a migráció és a bűnözés kapcsolata az alábbi területeken mutatható ki:

- az illegális migrációhoz kapcsolódó bűnözés (pl. emberkereskedelem, embercsempészség, „fekete” munkaerő alkalmazása),
- határokon átnyúló bűnözés (pl. csempészet, kábítószer szállítás),
- a beutazó, bevándorlót, letelepedett külföldiek szerepe a befogadó ország bűnözésében (egy-egy nyugat-európai országokban a részvételi arányuk a 25-40 %-ot is eléri).

Mindezek mellett nem hanyagolhatók el az „idegenek” sérelmére idegenségük miatt elkövetett bűncselekmények sem, amelyek olykor pogrom jelleget öltenek.

4. A migráció és a bűnözés Magyarországon

A migrációval kapcsolatos hazai bűnözést négy szempontból vizsgálhatjuk. Ezek:

- A hazánkba legálisan vagy illegálisan érkező külföldiek által elkövetett bűncselekmények.
- A hazánkba érkező vagy a huzamosabb ideje már itt tartózkodó külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények.
- A migrációhoz szorosan kapcsolódó bűncselekmények.
- A határokon átnyúló szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekmények.

4.1. A hazánkba legálisan vagy illegálisan érkező külföldiek által elkövetett bűncselekmények

A rendelkezésünkre álló információk alapján a külföldiek magyarországi bűnözésében három személyi kört különböztethetünk meg. Az egyik a jogilag hazánkba turistaként beutazók köre, akik alkalmilag követnek el bűncselekményeket, illetve kis tételben folytatnak csempész tevékenységet. Közéjük tartoznak az illegális munkavállalók is. A másik a jogilag ugyancsak turistaként beutazó, de kifejezetten bűncselekmények elkövetése végett érkezettek köre. A harmadik személyi kört az országban huzamosabb ideig – engedéllyel – tartózkodó személyek képezik.

Ezt a megkülönböztetést azért tartjuk lényegesnek, mert a hatóságok által vizsgált adatok szerint általában a rövid ideig itt tartózkodó személyek követik el a bűncselekmények többségét.

A bűnüldözési tapasztalatok azt mutatják, hogy a szervezett bűnözésben viszont elsősorban a hazánkban letelepedett személyek játszanak szerepet (egyres vélemények szerint a hazai bűnszervezetek tevékenységének mintegy felében vesznek részt külföldi személyek is). Az állampolgársággal nem kötelezően függ össze a szervezett bűnözésben részt vevő külföldiek által megvalósított bűnös tevékenység, azonban megállapítható, hogy:

- a jugoszlávok (többnyire koszovói albánok) a kábítószer-kereskedelemben, rablásban, trükkös lopásban vannak az élen,
- az ukránok, oroszok főleg a védelmi pénzek beszédésében, behajtásban, zsarolásban, prostitúcióban érdekeltek,
- a törökök elsősorban a kábítószer-kereskedelem területén tevékenykednek.

Az előbbiekben írt második és harmadik csoport élesen nem határolódik el egymástól, hiszen a szervezett bűnözésben végrehajtói szinten jelennek meg a beutazó és bűncselekményeket elkövető személyek. Az elmúlt tíz évben ismertté vált bűnelkövetők 3,8-5,2 %-át teszik ki a külföldi állampolgárságú bűnelkövetők. Arányuk a legmagasabb 1990-ben (5,2%) volt, míg a legalacsonyabb (4% alatt) 1996-ban, illetve 1997-ben. 1999-ben az ismertté vált bűnelkövetők 4,85%-a volt külföldi állampolgár.

A külföldi állampolgárságú bűnelkövetők számát tekintve 1990 és 1994 között csökkent az arányuk, az ezt követő két évben 5 200 körül stagnált a külföldi bűnelkövetők száma, majd némi ingadozás után 1998-ban az eddig regisztrált legmagasabb értéket mutatta, 7 001-et, ami 1999-re ismét csökkent.

Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők számának 1998-99. évi emelkedéséhez az is hozzájárult, hogy egyes bűncselekményekben a BM Határőrség 1997 novembere óta nyomozó hatóságként jár el, így eredményesebbé vált a külföldi állampolgárok által elkövetett, okirathamisítás, embercsempészás, tiltott határátlépés, illetve jogellenes bel-földi tartózkodás bűncselekmények felderítése. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetőkkel szemben eljáró szervezetek adatait vizsgálva (ezek az adatok tartalmazzák a magyarországi

lakóhellyel rendelkező külföldieket is) megállapítható, hogy az elmúlt tíz évben legtöbb elkövető ellen Budapesten folytattak eljárást. A fővárost Győr-Moson-Sopron megye követi, ahol 1992 és 1998 között dinamikusan emelkedett az eljárás alá vont külföldi bűnelkövetők száma.

A külföldi állampolgárságú bűnelkövetők által elkövetett egyes bűncselekményeket, illetve bűncselekmény-csoportokat vizsgálva megállapítható, hogy a vagyon elleni bűncselekmények részesednek a legnagyobb hányaddal (az utóbbi öt évben 17-52% között). A tulajdon elleni bűncselekményeken belül a lopást elkövetők száma tekinthető magasnak. A szélső értékek az elmúlt két évben kerültek regisztrálásra, 1998-ban 784, 1999-ben 563 lopást követtek el külföldiek hazánkban. A vagyon elleni bűncselekményt elkövető külföldieknek több mint a fele román állampolgárságú.

A második helyen ma már a közrend elleni bűncselekmények állnak (20-40% között), melynek fő oka az úti és tartózkodási okmányok hamisításával elkövetett bűncselekmények számának a folyamatos növekedése.

A harmadik legnagyobb csoport az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények csoportja, amelyben az embercsempészség és a jogellenes belföldi tartózkodás bűncselekmények alkotják az esetek többségét.

4.2. Az elmúlt öt év tapasztalatai

A befejezett nyomozásokban ismertté vált bűncselekmények elkövetőit vizsgálva megállapítható, hogy a külföldi elkövetők száma az elmúlt öt évben hullámzó értéket mutatott, ami elsősorban az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények, illetve a vagyon elleni bűncselekmények elkövetői számának ingadozásából fakad. A külföldiek által elkövetett bűncselekmények jellemzői:

- 15-25% közötti a vagyon elleni bűncselekményt elkövetők aránya (elsősorban lopás);
- emelkedő tendenciájú, és már tartósan 40% feletti a közrend elleni bűncselekményt elkövetők aránya (többnyire okirati bűncselekmények és a kábítószerrel való visszaélés kábítószerrel, ez utóbbi főleg a szállításoknál);
- számottevő még a közlekedési bűncselekményt (7-16% között), a gazdasági bűncselekményt (10% körüli, zömmel csempészet elkövetésével), valamint az államigazgatás és igazságszolgáltatás elleni bűncselekményt elkövetők (10-15% közötti) aránya. Ez utóbbi szinte teljesen a jogellenes belföldi tartózkodást és az embercsempészetet tartalmazza;
- a bűnelkövetők állampolgárságuk szerinti megoszlásában elsősorban a beutazásuk gyakorisága (száma) a meghatározó. Ennek megfelelően az elmúlt öt évben a következő a rangsor: (1) román (2) jugoszláv (3) ukrán (4) német (5) osztrák.

Az ismertté vált külföldi állampolgárságú bűnelkövetők megoszlása 1999-ben állampolgárság szerint:

- román 2142 fő (jellemző bűncselekmény: közrend elleni, államigazgatás elleni és vagyon elleni, főleg lopás),
- jugoszláv 1461 fő (jellemző bűncselekmény: közrend elleni, államigazgatás elleni, vagyon elleni),
- német 377 fő (jellemző bűncselekmény: közlekedési; közrend elleni és gazdaság elleni),

- ukrán 315 fő (jellemző bűncselekmény: gazdasági, illetve közrend elleni),
- osztrák 237 fő (jellemző bűncselekmény: közlekedési, közrend elleni, gazdasági),
- szlovák 137 fő (jellemző bűncselekmény: közlekedési, államig, elleni, valamint közrend elleni),
- horvát 131 fő (jellemző bűncselekmény: közrend elleni, illetve közlekedési) .

4.3. A hazánkba érkező vagy már huzamosabb ideje itt tartózkodó külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények

Az elmúlt tíz évben ismertté vált természetes személy sértettek 4,4-6,1%-át teszik ki a külföldi állampolgárságú sértettek. Arányuk a legmagasabb 1994-ben (6,1%) volt, míg a legalacsonyabb (4,4%) az ezt követő évben. 1999-ben a természetes személy sértettek 4,6%-a volt külföldi állampolgár.

A külföldi állampolgárságú sértettek száma 1990 és 1992 között 11 ezerről 14 ezerre növekedett, az ezt követő három évben stagnált, majd 1996-ban jelentősen – közel 18 ezerre – növekedett.

Az ezt követő két évben 16 800 körül stagnált a számuk, majd 1999-re jelentős csökkenést regisztrálhattunk. A külföldi állampolgárságú sértettek száma 20,0%-kal (16839-ről 13473-ra) kevesebb volt, mint az azt megelőző évben.

A területi megoszlást tekintve lényeges változás – Zala megyét kivéve, ahol az 1992. évi 195-ről 1999-ra 729-re nőtt a külföldi sértettek száma (a Balaton, a turizmus, az idegenforgalom hatásai miatt) – az elmúlt években nem történt; 1999-ben a legtöbb külföldi a fővárosban (6 250), Somogy (1 948), Veszprém (833), Győr (758), Zala (729), valamint Pest (590) megyében vált bűncselekmény áldozatává. A sértettek állampolgárságát tekintve: német (5840 fő), osztrák (1531 fő), román (804 fő), jugoszláv (412 fő), holland (410 fő) és olasz (403 fő) a jellemző. A külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett egyes bűncselekményeket, illetve bűncselekmény-csoportokat vizsgálva megállapítható, hogy a jogsértések döntő többsége – az utóbbi öt évben 97%-a – a vagyon elleni bűncselekmények kategóriájába sorolható, melyen belül a jogsértések négyötödét a lopások teszik ki. A külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett lopások száma 1996-tól csökkenő tendenciát mutat. A vagyon elleni bűncselekmények közé sorolt rablások száma 1993 és 1995 között 137-ről 250-re emelkedett, majd 1997-ig csökkent (129-re). 1998-ban 185, 1999-ben 167 külföldi állampolgár sérelmére elkövetett rablást regisztráltunk.

A külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett személy elleni bűncselekmények száma 1992 és 1994 között jelentősen, 198-ról 403-ra növekedett, a következő évben 207-re csökkent, majd 1996 és 1998 között 180-190 között stagnált.

Az elmúlt évben 17%-kal, 158-ra mérséklődött e jogsértések száma. A bűncselekmény főcsoporton belül a jogsértések jelentős részét – 1999-ben 79%-át (125) – a testi sértések teszik ki. E bűncselekményi kategóriába tartozik a legsúlyosabb bűncselekmény, az emberölés, amelyek száma az 1992. évi 8-ról 1994-re 19-re nőtt, majd 1997-ig 11-re csökkent. A következő évben 21-re emelkedett a külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett emberölések száma, mely bűncselekményeknek öt esetben román, öt esetben kínai állampolgár volt a sértettje. A rendőrség tapasztalatai szerint ők belső leszámolás áldozatai lettek.

5. A migrációhoz szorosan kapcsolódó bűncselekmények

5.1. Okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények

Határainkon a Határőrség munkatársai 1999-ben 2 799 útlevel tekintetében elkövetett közokirat-hamisítást lepleztek le. Legjelentősebb volt ez az osztrák határszakaszon, ahol az esetek közel fele történt (1 260 fő). Ezt követte a Ferihegyi Repülőtér 682, a jugoszláv határszakasz 302, a román határszakasz 243, a szlovák határszakasz 168, a szlovén határszakasz 46 fővel. Az ukrán határszakaszon 68, a horvát határszakaszon mindössze 30 főt fogtak el útlevel-hamisítás miatt. Az elkövetőkből 939 fő jugoszláv, 677 fő román állampolgár, 131 magyar, 88 macedón, 56 ukrán, ezen kívül kisebb számban található török, albán, kínai, iraki, moldáv, nigériai, illetve orosz állampolgár. A közokirat-hamisítások vonatkozásában tapasztalható, hogy Magyarországra legálisan próbálnak meg beutazni, majd innen a jugoszláv állampolgárok zömében szláv nyelvű, Európában elfogadható úti okmányok, mint például szlovén, horvát, szlovák, cseh, míg a román állampolgárok elsősorban magyar úti okmányok felhasználásával próbálják meg az EU országokba történő belépést. Az elkövetők nagy számban alkalmazzák az EU meghamisított vízumait, tartózkodási engedélyeit (elsősorban a jugoszláv, török, bolgár és moldáv állampolgárok).

5.2. Emberkereskedelem, prostitúció

A kilencvenes évek elején megélnékvált a külföldi prostituáltak magyarországi importja. Ebben elsősorban az orosz és ukrán bűnszervezetek vesznek részt, amelyek a prostituáltakat ellátják útlevelemmel, (fedő)munkahellyel, elintézik számukra a tartózkodási engedélyt. A kilencvenes évek jellemzője a külföldi férfi prostituáltak hazai megjelenése is. Romániából érkező homoszexuális fiatalok elsősorban a fővárosban árulják magukat. Az évek során több emberölés tetteseként is ismertté váltak.

Az importtal szinte egyidőben a prostitúciós exportunk is megnövekedett. A hazai prostituáltakat nyugat-európai országokba szintén bűnszervezetek juttatják el. Több esetben előfordult, hogy munkahely ígéretével fiatal lányokat toboroztak, kiutaztatták, majd erőszakkal, fenyegetéssel prostitúcióra kényszerítették őket.

5.3. Csempészet

A csempészet Magyarország valamennyi határszakaszán megtalálható. Az ukrán szakaszon főleg olajszármazékokat, cigarettát, szeszt csempésznek; a jugoszláv határon a lopott gépkocsik átjuttatása a jellemző; Szlovákiából fegyver, robbanóanyag érkezik illegálisan az országba. A határokon átnyúló szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekmények

A világ törvényvégrehajtó erői, szervezetei egyetértenek abban, hogy a kétpólusú világrendszer összeomlását követően az egyik legnagyobb fenyegető veszedelem a határokat nem ismerő szervezett bűnözés térhódítása a világban. A fenyegetettség hazánkban is érzékelhető, de annak súlya, jelentősége egyrészt a rendelkezésre álló ellentmondó információk miatt nem határozható meg egyértelműen; nagyságát, terjedelmét, területeit illetően is több a kétség, mint a bizonyosság.

5.3. A kábítószeres szállításával, terjesztésével kapcsolatos bűncselekmények

A magyar fogyasztói piacon megjelenő kábítószeres a marihuána kivételével külföldi forrásokból származnak.

A heroin a tranzitcsempészetben már ismert „Balkán-útvonalon” kerül Magyarországra. Ez az egyetlen szer, amelynek hazai kereskedelme külföldi állampolgárok kezében van. A piac nagy részét az albán etnikumú szervezetek uralják, amelyek tagjai Koszovóból származó jugoszláv vagy macedón állampolgárok, de jelen vannak egyes arab országokból (Szíria, Egyiptom) érkezettek, valamint több Nigériából származó bűnöző csoport is. Valamennyien török nagykereskedőktől szerzik be a heroint, részben Törökországban, részben már Magyarország területén. A heroin elsődleges eladása még mindig Budapestre korlátozódik, de magyar viszonteladók révén már Miskolcon is kialakult egy nagyobb létszámú fogyasztói csoport.

A kokain becsempészése szintén célirányosan a belső kokainfelvevő piac igényeinek megfelelően történik. Magyar állampolgárok az USA-ban, illetve Nyugat-Európában szerzik be e szert, amely elsősorban éjszakai szórakozóhelyek vagyonos törzsközönsége számára kerül eladásra a magyar nagyvárosokban, de gyakran felbukkan házi rendezvényeken is.

A hasis és az LSD bélyegek fő beszerzési forrása változatlanul Hollandia. E szerek – a marihuánával együtt – alacsony árak miatt beszálló drognak számítanak, fiatalok összejöveteli helyein egymás közötti kiskereskedelemben kerülnek eladásra.

Az amfetamin piac ellátása az egyre szervezettebb magyar bűnöző csoportok által történik, akik megfelelő kapcsolatokkal, helyismerettel rendelkeznek Hollandiában, s az itteni elosztóhelyekről általában személygépkocsikkal szállítják Magyarországra az Extasy tablettákat, illetve az amfetamin port.

5.4. Tranzitcsempészet

Az egyik módszer a heroint csempésző kamionok törökországi árufelvétele, s annak egy folyamatos szállítás alkalmával történő célba juttatása. Többször előfordul, hogy a csempészéshez felhasznált tehergépjárművek Nyugat-Európában bejegyzett (legtöbbször török tulajdonosú) cégekhez tartoznak, így nyugat-európai okmányokkal és rendszámokkal közlekednek, de a járművek sofőrjei általában török állampolgárok. A teherforgalomban elrejtett nagyobb tömegű heroin szállítmányok mellett a csempészek egyre nagyobb mértékben használják ki a csoportos és egyéni turistaforgalomban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően növekszik a turistabuszokkal, illetve személygépkocsikkal történő csempészet.

Egyre kedveltebb az úgynevezett „szakaszos szállítások” módszere, amikor Bulgária, Macedónia, Románia, Magyarország, Szlovákia és Csehország területén kialakított kisebb-nagyobb heroin raktárak között megszakításokkal mozog a kábítószer, és a szállításokkal ezen országok állampolgárait bízzák meg.

A magyarországi tranzit raktárak, illetve a csempészetet szervező magyarországi bázisok fedésére a török bűnszervezetek különböző vállalkozásokat, cégeket hoztak létre hazánkban, amelyek három kategóriába sorolhatók:

- kereskedelmi vállalkozások (főként divatcikk, textília, bőráru, gyümölcs kereskedelme Törökország és a nyugat-európai országok között);

- szolgáltató jellegű beruházások a Magyarországon áthaladó főútvonalak mentén (parkolóhelyek, éttermek, autószerelő- és gumijavító műhelyek);
- utazási irodák (ezek elsősorban a hagyományos isztambuli bevásárlási turizmus kiszolgálására szerveződnek, de ugyanezen társaságok Magyarország és nyugat-európai országok között is működtetnek buszjáratokat).

A Dél-Amerikából Nyugat-Európába irányuló kokain tranzitcsempészet jelentős közép-európai állomása a Ferihegyi Nemzetközi Repülőtér. A turistaként Magyarországra érkező dél-amerikai és afrikai futárok a kokaint kapszulákban lenyelve, vagy úticsomagjukban elrejtve (nemegyszer különböző használati tárgyokban) csempészik hazánk területére, amelyet itt a megbízó szervezet képviselőjének adnak át, aki gondoskodik a kokain Nyugat-Európába juttatásáról.

Évek óta tapasztalt jelenség, hogy a Magyarországon tevékenykedő dél-amerikai, olasz és nigériai szervezők magyar kábítószer futárokat (többnyire fiatal nőket) utaztatnak Brazíliába, akikkel egy-két hetes „nyaralás” után egy-öt kilogramm kokaint csempésztetnek ki légi úton, majd Budapestről szintén repülőgéppel vagy közúton egy másik magyar csempész szállítja azt Nyugat-Európába.

A nemzetközi tendenciáknak megfelelően hazánkban jelentősen erősödött az afrikai (elsősorban nigériai) kábítószer-csempész-csoportok tevékenysége, amelyek mind a kokain, mind a heroin tranzitcsempészet szervezésében részt vesznek.

5.5. Illegális kábítószergyártás

A korábbi évekhez képest ismét megerősödött az érdeklődés egyes nemzetközi bűnszervezetek részéről a Magyarországon beszerezhető, illegális kábítószergyártáshoz szükséges, és ezért nemzetközi ellenőrzés alatt álló prekursor vegyi anyagok iránt.

Figyelembe véve a szintetikus kábítószerek iránt megnövekedett keresletet valószínűsíthető, hogy egy-két éven belül létrehoznak Magyarországon elsősorban kisebb csoportok igényeit kielégítő, kis teljesítményű amfetamin gyártó laboratóriumokat. Ehhez segítséget jelent az ezzel foglalkozni szándékozók számára, hogy az Interneten több szintetikus kábítószer gyártási leírása is megjelent. Szintén az Interneten keresztül legálisnak álcázott prekursor megrendelések, illetve eladási ajánlatok tűntek fel külföldi országokból.

6 Az illegális migráció mint alaptényező jellemzői

Hazánkban – számukat tekintve – elsősorban a környező országokból beutazók jelentik az illegális migránsok többségét (elsősorban román és jugoszláv, koszovói albán, állampolgárok). Rajtuk kívül egyre jelentősebb szerepet játszanak azok, akik legálisan érkeztek korábban, de mostani itt tartózkodásuk már nem tekinthető jogszerűnek – például a magyarországi kínai és román népesség –, továbbá gondot jelent a hazai menekültközpontokból tömegesen, ezrével vagy a közösségi szállásokról csoportosan megszökö külföldiek kezelése.

Emelkedik azon illegális migráns kategóriák aránya, amelyek nem a szomszédos vagy közeli országokból, hanem főként Ázsiából (Afganisztán, Pakisztán, Srí Lanka, India, Banglades, Vietnám, Kína stb.) hazánk keleti és déli határviszonylataiban kísérlik meg vagy követik el a tiltott határátlépést. Szöktetésük szervezése már a származási országban kezdődik, és a teljes útvonalra, így a tranzit szerepet betöltő Magyarországra is kiterjed az

előkészítés. Különösen a kínaiak képesek megfizetni az egyre erősebben növekvő szöktetési költségeket.

Magyarországi adatok ismeretében az illegális migráció három fő irányból valósul meg. Az első fontosabb irány Oroszország-Ukrajna felől húzódik hazánkon át Ausztria-Szlovákia érintésével Németország és Nyugat-Európa más országai (pl. Hollandia) felé. 1999-ben volt tapasztalható, hogy Budapestről két vonalra vált a szöktetési csatorna. Egyik vonal közvetlenül Ausztria, míg a másik Szlovákia-Ausztria felé húzódott.

A második nagy beáramlási csatorna Törökországon át húzódik a Balkánra, majd a határ menti román nagyvárosokon keresztül Debrecen-Budapest felé. A cél ezen irányból érkezőknél is a nyugatra jutás, ezért útjuk az előzőekben említett irányokba vagy Szlovénia, Olaszország felé vezet.

A harmadik irány Jugoszlávia felől vezet (oda az illegálisok többsége repülőgéppel, és különösen a kínaiak legálisan érkeznek), s a magyar határon való átjutás után Budapest felé vagy esetenként a dunaföldvári hídon keresztül a szlovén határ térségébe szállítják őket. A kínai állampolgárok zöldhatárra irányuló illegális migrációja az elmúlt időszakban folyamatos növekedést mutat. Ezt támasztja alá, hogy például 1998-ban az illegális határátlépők 2,7%-a, 1999-ben már 5%-a, és ez évben az összes elkövetőt tekintve már 13,6%-a volt kínai állampolgár. Ismereteink szerint a Vajdaság területén rendkívül magas számú (30-40 ezer fő) kínai állampolgár tartózkodik, és- folyamatosan észlelhető a szervezetszerű embercsempészet erősödése is.

6.1. Az embercsempész bűnszervezetek jellemzői

Felépítésük:

- Vezetők: általában a kiindulási, vagy migrációt kibocsátó térségben tudatos tevékenységet folytatnak annak érdekében, hogy megfelelő számú fizetőképes migránst toborozzanak, és segítsék a migránsok elindulását a célországok felé. A vezetők gyakran használnak fedőszervként legális utazási, munkaerő-közvetítő irodákat, és alkalmazzák a legális utaztatás lehetőségeit is ameddig csak lehetséges (pl. szervezett utazás Kína és Jugoszlávia között).
- Regionális szervezők: gondoskodnak a migránsok országba való bejuttatásáról, a szöktetett személyek elrejtéséről, pihentetéséről, a tovább szállító szervezeteknek való átadásról.
- Végrehajtók: a szállítást, pihentetést, biztosítást, felügyeletet, felderítést végző csoportok, amelyek tagjai jól ismerik a határtérségek földrajzi, közlekedési, infrastrukturális viszonyait, a határrendészeti szervek ellenőrzési módszereit, vagy esetleg kapcsolatokkal rendelkeznek a rendészeti szervek egyes tagjai felé. A határon való átjutás során tevékenykednek a rendszer legalacsonyabb szintjén dolgozó, feláldozható „közkatonák”, akik felvezető, biztosító szerepet látnak el, esetleg a nyomok eltüntetésére kapnak megbízást.

Jellemzőik:

- Alapvetően a hierarchikus felépítés dominál, amely megmutatkozik a pénz szétosztásán keresztül a feladatok leosztásán át, az utasítás-adás jellegére vonatkozóan is.
- Az állampolgársági összetétel alapvetően vegyes képet mutat, de a legmagasabb számban a tisztán magyar állampolgárok alkotta csoportok a jellemzőek. A

csoportok etnikai összetételénél minden elkövetőre jellemző általános séma nincs, de megfigyelhető, hogy az egyes etnikai csoportokhoz tartozók jobban bíznak egymásban, mint például a kínaiak vagy az afgánok.

- Az esetek értékeléséből megállapítható, hogy az embercsempészéssel foglalkozó bűnszervezetek jellemzően tiszta profilúak. Az embercsempészés mellett más bűncselekmény szervezeten történő elkövetéseként a közokirat-hamisítást, a csempészetet, a vámorgazdaságot, valamint a lopott gépjárművek illegális külföldre juttatását említhetjük.

6.2. Az embercsempészés bűncselekmények jellemző adatai

A magyar Határőrség 1999-ben 29 520 fővel szemben intézkedett jogellenes cselekmények elkövetése miatt. Ebből 23 195 fő migrációs cselekmény miatt került valamilyen intézkedés alá.

Az előző évhez viszonyítva ez 6300 fős csökkenést mutat, amely elsősorban a Jugoszláviában bekövetkezett NATO fellépés következménye. Embercsempészet miatt 1996-ban 227, 1997-ben 305, 1998-ban 558, 1999-ben 569 fővel szemben kezdeményeztek eljárást. Az embercsempészek 80%-át az osztrák, a szlovák és a szlovén határszakaszon fogták el. Az embercsempészek közül 1999-ben a magyar állampolgárok száma 406 fő volt, szlovák 22 fő, szlovén 17 fő, jugoszláv 33 fő, horvát 15 fő, román 39 fő, de megtalálható volt közöttük német, török, osztrák, ukrán, örmény, moldáv, belga, iraki, lengyel állampolgárságú is. Várhatóan az ENSZ által készített egyezményt (a migránsok szárazföldi, légi, tengeri úton való csempészezte ellen) az EU „átveszi” és hatályba lépését követően alkalmazza.

6.3. A Határőrség intézkedései 2000. I. félévében

A Határőrség idegenrendészeti hatóságai 5 635 fő külföldi állampolgárt utasítottak ki. 5 496 fő részére jelöltek ki kötelező tartózkodási helyet (személyes szabadságot korlátozó intézkedés) .A közösségi szállásokon naponta átlagosan 765 fő tartózkodott.

7. Következtetések

Összességében megállapíthatjuk, hogy a magyarországi bűnügyi helyzetet a külföldiek kriminalitása alapjaiban nem határozza meg, de jelenlétük érzékelhető, és hosszú távon számolhatunk a migrációval összefüggő bűnözés növekedésével. Különösen igaz lesz ez, ha Magyarországot felveszik az Európai Unió tagjai közé. Ez esetben valószínűleg a gazdasági migrációban már nemcsak tranzit, hanem célország is leszünk.

A külföldi bűnözők jelenlétének visszaszorítására az alábbi eszközök és módszerek alkalmazása lehet eredményes:

- az idegenrendészeti és menekültügyi szabályok szigorítása és betartásának fokozottabb ellenőrzése,
- határátlépésnél a vám- és a határrendészeti szabályok szigorú betartása, a szabályokat megszegők kiutasítása, illetve határátlépésük megakadályozása, melyhez elengedhetetlenül szükséges a korszerű informatikai háttér megerősítése (pl. a kiutasított külföldiek belépésének megakadályozása ujjnyomat azonosítás révén),

- vízumkényszer bevezetése (melynek feltétele az EU-hoz való csatlakozásunk),
- a bűnözéssel gyanúsítható személyek itt tartózkodásának anyagi háttérét jelentő lehetőségek felszámolása,
- a bűnözéssel gyanúsítható személyek tevékenységének fokozott ellenőrzése,
- a cégalapítás szigorítása és a cégek működésének folyamatos ellenőrzése,
- pénzintézetek adatainak figyelemmel kísérése,
- befektetéseik ellenőrzése,
- pénzügyi és egyéb hatósági szempontok szerinti következetes ellenőrzés,
- munkavállalói engedélyek kiadásának szigorítása.

Ezeket az intézkedéseket túl úgy vélem, szükség van arra is, hogy a társadalomban – főleg a médiákban – nyílt hangot kapjon ez a témakör. Legyen nyílt vita, illetve közvélemény kutatás. Legyen migrációs politika hosszú és középtávú tervekkel. Meg kell határoznunk, hogy 2000-től fogva kit is tekintünk migránsnak. Az a magyar nemzetiségű külföldi, aki átjön Magyarországra, és itt letelepül, az éppen olyan állampolgár lesz, mint „a magyarországi magyar.” Segítenünk kell a külföldön élő magyarokat, hogy szülőföldjükön legyen meg minden lehetőség (orvos, iskola, kulturális háttér) a normál életvitelhez, és ne kényszerüljenek azt elhagyni.